

1941-ci ildə İkinci Dünya Müharibəsi başlananda Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının tərkibində əsarət zəncirlərinə vurulmuş 15 müttəfiqdən biri idi. Artıq 1920-ci ildən Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulmuş, 28 aprel bizim üçün "bayrama" çevrilmiş, təqvimimizə salınmış, "ələmətdar" günlərimizdən birincisi olmuşdu. O bayrama ki, 1918-ci ildə bizə müstəqilliyimizi bəxş edən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gün - 28 may 28 aprelə əvəzlənmişdi... Bu iki tarixi rəqəm arasındakı zaman fasiləsi isə heç də azərbaycanlıların xeyrinə işləməmişdi.

28 may... 28 aprel

Bu tarixlərin belə oxşar olması da mənə ozamankı rus imperiyasının həyata keçirdiyi siyasətin tərkib hissəsi idi. İnsanlara mənəvi təsir vasitəsi olan həmin rəqəmlər hər dəfə xatırlananda bu 28-lərdə çox məqamlar açıqlanırdı. Bizim 28, onların 28-i. Bizim əlimizdə saxlaya bilmədiyimiz 28, onların zorla həyatımıza daxil etdikləri 28.

Niyə əlimizdə saxlamaya bilmədik müstəqilliyimizi. Çünki əsrlərdən bəri gözü torpaqlarımızda, sərvətimizdə olanların iştahı idi Azərbaycan. Məqam gözləyirdilər ki, vəziyyətdən istifadə edib, yüzillik arzularını həyata keçirsinlər. Bu məqam isə cəmi 23 ay yaşamağı bacaran cümhuriyyət dövrünə təsadüf etdi. Qızıdırılıb ortalığa salınan ermənilərin parlamentdə çıxardıqları min bir oyun, kənardan müdaxilələr, içəridəki qarşı-qurmalar bu müstəqilliyin ömrünü hər gün bir az da azaldırdı. Lakin bütün bu təzyiqlər şəraitində cümhuriyyətimizin qəbul etdiyi qərarlar, irəli sürdüyü məsələlər müstəqil Azərbaycan, onun gələcəyi üçün çox böyük əhəmiyyətə malik idi. Düşünəndə ki, 1918-ci ildə müstəqilliyimiz əlimizdən alınmasaydı, indi onun 100-dən artıq yaşı vardı və bugünkü inkişafımızın iki qatına malik idik, bunu yalnız təəssüf hissi ilə qarşılayırıq. Həqiqətən də əlimizdən alınan 70 il müstəqillimizlə yaşasaydıq, indi daha nələrə qadir idik. Lakin zamanın diqtəsi tam ayrı imiş. Bu xalq min bir əziyyətlə qazandığı, uğrunda qan tökdüyü müstəqillinin dadını cəmi 23 ay yaşayaçaqmış. Və sonrakı 70 ildə müstəqillik 28-i ilə əsarət 28-i arasındakı zaman kəsiyinə baş əyməli olacaqmış. Çünki bu, xalqın taleyi, alın yazısı idi.

İkinci Dünya Müharibəsi: yaşanan tarix...

Bəli, 1941-ci ildə İkinci Dünya Müharibəsi başlananda biz SSRİ-nin tərkibinə sığdırılmış 15 xalqdan biri idik. Artıq illər idi ki, Rusiyanın rəhbərliyi altında yaşayırdıq. Artıq bu bizim həyat tərzimiz idi. SSRİ özünü zorla bizə vətən etmişdi. Şüurlara yeridirdi ki, SSRİ bizim vətənimizdir. Lakin biz içimizdə vətənimiz Azərbaycanla yaşayırdıq. "Vətənin haradır" sualının bir cavabı vardı: Azərbaycan.

Biz elə bir xalq ki, köməyə çağırının harayına yetmişik həmişə. Bu da qürurumuzdan, mənəvi zənginliyimizdən irəli gəlir. Kiminse çağırışına səs verməyi, ona kömək göstərməyi lazım bilməmişik. Çünki milli mentalitetimiz, adət-ənələri bizə əsaslanan xarakterimiz belə formalaşmış. Bu səbəbdən də İkinci Dünya Müharibəsində Rusiyaya vətənimiz olaraq kömək etməyə yox, bizdən kömək istədiyi üçün yollanmışdıq. Mənəvi və maddi, bütün olanımızla yardım etmişdik. Ümummilli liderimiz Heydər

Əliyev deyirdi: "Azərbaycan xalqı İkinci Dünya Müharibəsində həm döyüş meydanlarında, həm də arxa cəbhədə əsl şücaət və əzmkarlıq nümunəsi göstərmişdir. Müharibə başlandıqdan keçən qısa müddət ərzində Azərbaycan Respublikası ərazisində 87 qırıcı batalyon, 1124 özünümüdəfə dəstəsi təşkil edilmişdir. 1941-1945-ci illərdə respublikanın 600 mindən çox oğlan və qızları cəbhəyə getmişdir".

Bəli, xalqımız həm canıyla, həm də sərvətiylə bu maharibəyə köməklik göstərmişdir. Azərbaycan nefti Rusiyanın Almaniya üzərində qələbə çalması böyük amil olmuşdur. Minlərlə oğul, qızlarımız müharibədə böyük şücaət göstərmiş, adlarını bu tarixin səhifələri

məhdud dünyagörüşləri fonunda xalq canıyananlıq, onun yaşadığı tarixə dərin hörmət, millətə böyük sevgi göstəricisi idi.

9 may azərbaycanlıların yaşadığı 5 illik ağır-ıllı günlərin qələbə ilə bitdiyi, cəbhəyə yollananların o tarixdən etibarən evlərinə döndüyü gün idi. O qələbə insanlara bundan sonra dinc həyat vəd edirdi. İtirdikləri minlərlə övladının, müharibəyə sağ gedib, həyatının qalan hissəsini əl kimi yaşamaq məcburiyyətində qalan minlərlə qazinin olmasına, 5 il ərzində insanların arxa cəbhədə dəridən-qabıqdan çıxmasına, sübhədən gün batanaq çalışmasına, sərvətlərinin öz ölkəsinin çiçəklənməsi üçün yeni məktəb, xəstəxana, mədəniyyət ocaqlarının tikilməsi, yolların çəkilməsi, insanların rifahının artırılması əvəzinə cəbhəyə göndərilməsinə baxmayaraq 9 may insanlara dinc, sakin bir həyat vəd edirdi...

8 may... 9 may

Lakin bu əzmkar, qəhrəman, zəhmətkeş insanlar xəbərsizdilər ki, zaman gələcək, qələbəsinə can qoyduqları xalqın ordu üzvlərinə gələcək, kimlərinə havadarına çevrilib bu vətənə müharibə "bəxş" edəcəkdir. Bilmirdi ki, Almaniya qarşı birlikdə döyüşdüğü ordu 1990-cı il yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən Bakıya hücum çəkəcək, azadlıq mücadiləsinə qalxan günah-

O qələbə, bu qələbə...

sız insanlar harada qarşısına çıxdısa, həyatına son qoyacaqdır. Bilmirdilər ki, 1992-ci ildə həmin ordu Xocalıda elə bir faciənin iştirakçısı olacaqdı ki, dünyada bərabəri olmayan bir dəhşətlə yadda qalacaqdı. Bilmirdilər ki, gün gələcək, 9 may-qələbə günündən bircə gün əvvəl-8 may Azərbaycanın əzəli torpağı Qarabağın baş tacı Şuşanın işğalı günü olacaqdı. O işğalı ki, erməni adlı qonşuluqdan kənarlar bir addım belə Şuşaya yaxınlaşa bilməzdilər, havadarları olmasaydı. Bilmirdilər ki, Şuşa hərəti 30 ilə qədər zaman kəsiyini əhatə edəcək, 30 ildə 8 maydan sonra 9 may hər gəlişində ürəkləri göynəldəcək, yurd hicranlı insanların göz yaşına çevriləcəkdi. Ata-baba ocaqlarından zorla qovulmuş, ölkəsinin dörd bir bucağına yayılmış evsiz-eşik, yurd həsrətli insanların ahına çevriləcəkdi. Sonrakı gün 9 mayda isə azərbaycanlılar 40, 50, 60, 70 il öncə imperiyayı qorumaq üçün cəbhəyə gedən və qayıtmayan oğul-qızlarını anacaq, bilməyəcəklər ki, bu qələbəyə sevinənlər, ya kədərlənənlər.

Bilmirdilər ki, 8 mayın üzüntülü Şuşa xatırlamasından sonra 9 mayda hər yerdə toy-bayram qurulacaq, qələbə günü qeyd olunduqca yeni bir qələbəyə can atılacaq, ürəklər bir an o qələbənin içində olmağı arzu edəcək. İki tarixi gün arasında tarixin dolanbac yollarında qalacaq, çıxış yolunun harada olacağını arıyacaqdılar. Bu iki bir-birinə zidd tarix azərbaycanlıların uzun illər ürək ağrısına çevriləcəkdi. O zamana qədər ki, 2020-ci il yetişəcək, payız gələcək, o payızdan 44 gün ötecek. O tarix Qara-

bağ Zəfəri ilə tarixin səhifələrinə düşəcək. O Zəfər ağır-ıllı günləri silib aparacaq...

O qələbə... bu qələbə...

77 il öncəki qələbə... 2 il öncəki qələbə... İlk baxışdan deyə bilirik ki, bunların bir-biri ilə nə əlaqəsi var. Ancaq əslində çox əlaqəsi var. Yuxarıda bu əlaqənin bir qədərini təhlil etməyə çalışdım. Lakin bu o qədər böyük tarixi prosesdir ki, bərəsində danışımağa günlər, yazmağa səhifələr lazımdır. Qəzet yazısı olaraq bu qədərini desək də, deyə bilmədiyimiz çox nüanslar var.

2020-ci ilin payızı o qələbə ilə bu qələbənin məkanından, insanların, dövründən, kimlərinə, nələrinə söhbət açır. Söhbət açır ki, biz əzmkar, qürurlu xalqıq. Qonşuluq üçün gözəl keyfiyyətlərimiz var. Söhbət açır ki, biz kimik, ətrafımızdakılar kimdir. İki illik qələbəmiz böyük bir tarixi keçmişimizi gündəmə gətirir. Günahkarları, günahsız olanları, sözümdə bir olanları, sözümdə min olanları, ədalətli, haqlı olanları, ədalətdən xəbərsizləri gətirir ortaya. Onlardan söhbət açır ki, Azərbaycanda bir atalar sözü var: haqq nazilər, lakin üzülməz. Üzülmədi də.

44 günlük Vətən müharibəsi tarixi ədalətin bərpası oldu. Xalqımız xoşbəxtmiş ki, bu ədaləti bərpa etmək üçün Ulu Tanrı bizə böyük şəxsiyyətlər qismət edibmiş. Onların bir qərinəyə yaxın apardıqları əməli iş sayəsində ədalət bərqərar oldu. Bu dünyanın ədalətsizlikləri qarşılığında həll olundu. Ədalətə göz yumanların, kar olanların gözləri qarşısında bərpa olundu. Ulu öndərimizin işğal altında olan torpaqlarımızın azad olunması ilə bağlı vəsiyyəti dövlət başçısı, Ali Baş Komandan tərəfindən yerinə yetirildi. Bir xalqın 30 illik şəfəf məsələsi öz həllini tapdı. Yurd həsrətli minlərlə insanın hicranına son qoyuldu. Ölkənin inkişafı, Milli Ordunun gücləndirilməsi, dünya səviyyəsində illərlə aparılan siyasət nəticəsində Qarabağ məsələsi öz həllini tapdı. Bu vətənin gəncləri tarixə qızıl hərflərlə Zəfər sözünü yazdılar. Düşməni torpaqlarımızdan əbədiyyən qovub özləri əbədiyyətə qovuşdular.

Biz indi müzəffər dövlət başçısının rəhbərlik etdiyi qalib ölkənin vətəndaşlarıyıq. Biz indi qürurla yaşayırıq. Torpaq-şərəf-namus məsələsini həll etmişik. Qələbə qazanmışıq. Düşmənin başına demir yumruq ağıl gətirib. Hədlərini bildirib. Bu gün ölkəmizdə həm 77 il öncəki müharibə iştirakçıları, həm Birinci, həm İkinci Qarabağ müharibələrində iştirak edənlərə diqqət və sayğı ilə yanaşılır. Onlara mənzillər, avtomobillər verilir, mükafatlar təyin olunur, adları əbədiləşdirilir. Bu, dövlətimizin hər hansı dövrədən asılı olmayaaraq vətəndaşına göstərdiyi dəyərdir. Biz bu dəyərlərlə qürur duyuruq.

O qələbə... bu qələbə... Onların hər biri ayrı-ayrı vaxtlarda baş versə də, məzmunca ayrı-ayrı mövzuların müharibəsi olsa da, hər ikisində Azərbaycan vətəndaşı var. Bu vətəndaşlar 77 il öncə də, 2 il öncə də dinclik, sakitlik, əmin-amanlıq, ümumilikdə öz vətənləri Azərbaycan üçün döyüşmüş, şəhid, qazi olmuşlar. Tarixin çox məqamlarını üz-üzə gətirən bu qələbələr elə tarixin səhifələrində hər an azərbaycanlılardan söhbət açır. Əsrlər sonra da dəyişməz qalacaq bu tarix vaxtilə kimlərin haqlı, kimlərin haqsız olduğunu göstəricisidir. Bütün zamanlarda isə haqq bizimlədir. Çünki biz haqq insanlarıyıq...

Mətanət MƏMMƏDOVA